

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
Βασικά ερωτήματα που θέτει η Οικονομική Γεωγραφία	15
Η Οικονομική Γεωγραφία στον ευρύτερο καταμερισμό των επιστημών	17
Διάρθρωση του βιβλίου	18
Προστιθέμενη αξία, σε ποιον απευθύνεται το βιβλίο	21
ΜΕΡΟΣ Α: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	23
Κεφάλαιο 2 Βασικές έννοιες	25
2.1 Χώρος – τόπος – γεωγραφική θέση	25
2.2 Προσβασιμότητα	29
2.2.1 Μακροχρόνιες μεταβολές στις χρονοαποστάσεις και στο κόστος των μεταφορών	31
2.2.2 Εξελίξεις στα συστήματα επικοινωνιών	36
Κεφάλαιο 3 Οι μακροχρόνιες εξελίξεις στη θεωρητική συζήτηση	45
3.1 Οι πρώιμες προσεγγίσεις	45
3.2 Η Γερμανική Γεωμετρία	48
3.3 Η Οικονομική Γεωγραφία στο πλαίσιο της Θετικιστικής προσέγγισης	55
3.4 Οι αμφισβητήσεις από τη σκοπιά του Μάνατζμεντ και της Ψυχολογίας	59
3.5 Η Σχολή της Πολιτικής Οικονομίας	61
Κεφάλαιο 4 Η Οικονομική Γεωγραφία μέσα σε ένα ραγδαία μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον	67
4.1 Νεο-μαρξιστές και διαρθρωτικές αναγνώσεις γύρω από τον Μετα-Φορντισμό	68
4.2 Η Εξελικτική Γεωγραφία και τα Δίκτυα	74
4.3 Παγκόσμιες Αλυσίδες Αξίας	77
4.4 Τριγωνική Μεταποίηση: μια εκδοχή δικτύων και αλυσίδων αξίας	81
ΜΕΡΟΣ Β: ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	87
Κεφάλαιο 5 Συντελεστές παραγωγής	91
5.1 Γη	91
5.2 Κεφάλαιο	93
5.2.1 Χρηματικό κεφάλαιο	93

5.2.2	Πάγιο κεφάλαιο	94
5.3	Δημογραφία και Εργασία	95
5.3.1	Δημογραφία, Οικονομία, Γεωγραφία: Είναι η αύξηση του πληθυσμού πρόβλημα ή λύση;	95
5.3.2	Κινητήριες δυνάμεις της δημογραφικής γήρανσης και αβεβαιότητες	97
5.4	Η εργασία ως συντελεστής παραγωγής στη χωροθέτηση	102
5.4.1	Ο κόσμος της εργασίας: εργαζόμενοι και εργαζόμενες	103
5.4.2	Διαθεσιμότητα και ειδικεύσεις: ποσοτικές και ποιοτικές διαστάσεις	105
5.4.3	Το κόστος	108
5.4.4	Η κινητικότητα	111
Κεφάλαιο 6 Εισροές παραγωγής		115
6.1	Ενέργεια	116
6.1.1	Γαιάνθρακας: το εργοστάσιο δίπλα στην ενεργειακή πηγή	117
6.1.2	Μορφές ενέργειας που είναι διαθέσιμες (σχεδόν) παντού	118
6.1.3	Σύγχρονες χωροθετικές απαιτήσεις της βιομηχανίας σχετικά με την ενέργεια	119
6.2	Πρώτες ύλες	122
6.2.1	Ορυκτές πρώτες ύλες	123
6.2.2	Η συγκέντρωση αγροτικών εισροών παραγωγής	128
Μελέτη Περίπτωσης 6.1: Σημαντικές τεχνολογικές εφαρμογές έχουν επιφέρει αλλεπάλληλες μεταβολές στη χωροθέτηση της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα στη Βρετανία		131
Κεφάλαιο 7 Η αγορά και το αστικό περιβάλλον		137
7.1	Οι μακροχρόνιες εξελίξεις	137
7.2	Βιομηχανία και πόλη στις αρχές του 21ου αιώνα	140
7.2.1	Η πόλη ως αγορά	140
7.2.2	Οι εξωτερικότητες του αστικού περιβάλλοντος	141
7.3	Η βιομηχανία στη μεγάλη πόλη	143
7.3.1	Επιλεκτικές λειτουργίες της μεγάλης βιομηχανίας	144
Μελέτη Περίπτωσης 7.1: Και προσανατολισμού πρώτων υλών και προσανατολισμού αγοράς: Το χωρικό σύστημα της μεγάλης γαλακτοβιομηχανίας στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1990		149
Κεφάλαιο 8 Από τη βιομηχανική μονάδα στο χωρικό παραγωγικό σύστημα		159
8.1	Αυτοκινητοβιομηχανία Ford: η αποθέωση της μεγάλης επιχείρησης	160
8.2	Οικονομική δραστηριότητα – εταιρεία – επιχειρηματικότητα	161
8.2.1	Γιατί δημιουργούνται μεγάλες μεταποιητικές επιχειρήσεις	161
8.2.2	Με ποιους τρόπους επεκτείνονται οι επιχειρήσεις;	163
8.2.3	Μορφές επέκτασης των επιχειρήσεων	163

8.3	Μένει χώρος για μικρομεσαίες επιχειρήσεις;	166
8.4	Τοπικά Παραγωγικά Συστήματα στην Ευρώπη	169
8.4.1	Ευέλικτα συστήματα με πρωτοβουλίες μιας επιχείρησης: BENETTON – ευελιξία και έλεγχος «άνωθεν»	169
8.4.2	Παραγωγικό Σύστημα σενάριο δεύτερο: συλλογική ευελιξία και συλλογικός έλεγχος στο Πράτο στην «Τρίτη Ιταλία»	172
8.4.3	Τα παραδείγματα είναι πολλά	174
ΜΕΡΟΣ Γ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ		177
Κεφάλαιο 9 Η συζήτηση για την παγκοσμιοποίηση και την ανάπτυξη σήμερα		179
9.1	Τι είναι η παγκοσμιοποίηση και ποια είναι η ΤΙΝΑ;	179
9.1.1	Είναι η παγκοσμιοποίηση μια νέα ονομασία για τη διεθνή αλληλεξάρτηση;	180
9.1.2	Αμφισβητήσεις και ενστάσεις: τι ΔΕΝ είναι και τι τελικά είναι η παγκοσμιοποίηση	181
9.2	Η παγκοσμιοποίηση δεν είναι μόνο οικονομική διεργασία	182
9.3	Γεωγραφία και Κλιματική Αλλαγή	183
9.3.1	Η κλιματική πρόκληση – Τα επιστημονικά δεδομένα	184
9.3.2	Προκλήσεις στη διατύπωση διορθωτικών αντιδράσεων	184
9.3.3	Η νέα διεθνής πολιτική οικονομία της κλιματικής αλλαγής	186
9.4	Παγκοσμιοποίηση για όλους; Τι σημαίνει για τις φτωχότερες χώρες;	186
9.5	Πόσο διαδεδομένο φαινόμενο είναι η παγκοσμιοποίηση;	191
9.6	Πόσο νέο φαινόμενο είναι η παγκοσμιοποίηση; Η πρώτη παγκοσμιοποίηση και η παρακμή της	193
Κεφάλαιο 10 Οικονομική Γεωγραφία και παγκοσμιοποίηση		199
10.1	Η Παγκοσμιοποίηση ως αφήγηση διαχρονικής μείωσης του κόστους μεταφοράς	199
10.1.1	Το πρώτο και το δεύτερο άνοιγμα του πακέτου	199
10.1.2	Οι δυνάμεις της συγκέντρωσης και της τοπικής διάστασης της ανάπτυξης	202
10.1.3	Με το δεύτερο ξεπακετάρισμα ένα διαφορετικό πακέτο ανοίγει και το περιεχόμενό του σκορπίζει στον χώρο	205
10.1.4	Θα υπάρξει άραγε και τρίτο ξεπακετάρισμα;	206
10.1.5	Προετοιμάζοντας το τρίτο ξεπακετάρισμα	208
10.1.6	Σύνοψη από μια ευρύτερη θεώρηση της παγκοσμιοποίησης με έμφαση στο μεταφορικό κόστος	212
Κεφάλαιο 11 Μηχανισμοί της παγκοσμιοποίησης και οι νέες βιομηχανικές χώρες (ΒΡΙΚ)		215
11.1	Διεθνές εμπόριο: νικητές και ηττημένοι όπως στην τεχνολογική αλλαγή	215

11.1.1 Διεθνές εμπόριο και ανάπτυξη: μια δύσκολη σχέση	217
11.2 Μετανάστευση: η κινητικότητα των ανθρώπων δεν είναι ανεμπόδιστη	219
11.3 Ναι μεν, αλλά... Η μεγάλη εικόνα αλλάζει με την άνοδο των χωρών ΒΡΙΚ (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία και –κυρίως– Κίνα)	224
11.3.1 Ποιοι είναι οι νέοι παίκτες στην παγκόσμια οικονομία και γιατί έχουν σημασία;	224
11.3.2 Επιπτώσεις από το φαινόμενο ΒΡΙΚ στις αναπτυγμένες οικονομίες	232
11.3.3 Τι σημαίνουν οι επιδόσεις των χωρών ΒΡΙΚ για τις αναπτυσσόμενες (φτωχές) οικονομίες;	240
Μελέτη Περίπτωσης 11.1: Τα όρια του Διεθνούς Εμπορίου: Αγορά και μακροχρόνια εκμίσθωση γαιών στον αναπτυσσόμενο κόσμο	242
Κεφάλαιο 12 Μηχανισμοί μέσα από τους οποίους λειτουργεί και επιδρά η παγκοσμιοποίηση (II): Άμεσες ξένες επενδύσεις	249
12.1 Οι ξένες άμεσες επενδύσεις	249
12.1.1 Αφετηρίες και προορισμοί των Διεθνικών Εταιρειών και θέσεων εργασίας	250
12.1.2 Οι πολυεθνικές εταιρείες και η μεταβαλλόμενη γεωγραφία τους	250
12.1.3 Η ταχεία ανάπτυξη των πολυεθνικών επιχειρήσεων και η σημασία των ξένων άμεσων επενδύσεων	251
12.2 Γιατί δημιουργούνται πολυεθνικές επιχειρήσεις	252
12.2.1 Καταμερισμός εργασίας: παλιός, νέος και ακόμη νεότερος	253
12.3 Πόσο «παγκόσμιες» είναι οι διεθνικές εταιρείες σήμερα	254
12.3.1 Οι ριζωμένες γεωγραφίες των πολυεθνικών επιχειρήσεων και η συνεχιζόμενη σημασία των χωρών προέλευσης στη διαμόρφωση επιχειρηματικής στρατηγικής	256
12.4 Πώς επιδρούν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις στον χώρο που τις φιλοξενεί	258
12.4.1 Επιδράσεις της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων για τις αναπτυγμένες χώρες	260
12.4.2 Επιδράσεις της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες	260
12.5 Πώς επιδρά η φυγή επενδύσεων στο εξωτερικό για τις οικονομίες προέλευσης	261
12.5.1 Φύλο και ξένες επενδύσεις	262
12.5.2 Τι ακριβώς γνωρίζουμε	263
Μελέτη Περίπτωσης 12.1: Από τις ακατέργαστες πρώτες ύλες στα ενδιάμεσα προϊόντα – Η διαμόρφωση παγκόσμιου δικτύου παραγωγής χυμού πορτοκαλιών	265
Κεφάλαιο 13 Η νέα Γεωγραφία των υπηρεσιών	273
13.1 Η παραδοσιακή Γεωγραφία των υπηρεσιών	274
13.2 Το νέο χωρικό πρότυπο των υπηρεσιών εντός της χώρας-έδρας	278
13.2.1 Κέντρα Διαχείρισης Τηλεφωνικών Κλήσεων	279
13.2.2 Τηλε-εργασία	280

13.2.3	Γραφεία-ξενοδοχεία	281
13.3	Διεθνοποίηση του τομέα των υπηρεσιών	282
13.3.1	Υπηρεσίες Παραγωγού	282
13.3.2	Εξωχώρια ανάθεση εργασιών του τομέα των υπηρεσιών	284
Κεφάλαιο 14 Η Γεωγραφία του λιανικού εμπορίου		289
14.1	Το παραδοσιακό πρότυπο χωροθέτησης του λιανικού εμπορίου στην πόλη	290
14.2	Το σύγχρονο πρότυπο χωροθέτησης του λιανικού εμπορίου στην πόλη	292
14.2.1	Εμπορικό Κέντρο της πόλης	293
14.2.2	Η απειλή του ηλεκτρονικού εμπορίου	295
14.2.3	Η ανάδυση μικρών «δημιουργικών» επιχειρήσεων	296
14.2.4	Τοπικά Εμπορικά Κέντρα	298
14.2.5	Η γεωγραφία των μεγάλων εμπορικών επιφανειών	300
14.3	Η διεθνοποίηση των εμπορικών αλυσίδων	301
	Μελέτη Περίπτωσης 14.1: Η διεθνοποίηση των αλυσίδων λιανικού εμπορίου τροφίμων	305
Κεφάλαιο 15 ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Ο ΝΕΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ		311
15.1	Κινητικότητα αγαθών, ανθρώπων και κεφαλαίων: ποιος απειλεί τις πλούσιες οικονομίες	311
15.2	Η γεωγραφία της παγκοσμιοποίησης από την πλευρά των αναπτυσσόμενων οικονομιών: εκβιομηχάνιση και ευημερία	315
15.2.1	Υπάρχει άραγε εκβιομηχάνιση χωρίς ανάπτυξη;	316
15.2.2	Ποσοτικές και ποιοτικές διαστάσεις: μαγικές συνταγές δεν υπάρχουν	319
15.3	Γεωγραφία της παγκοσμιοποίησης και γυναίκες: τα «πρώτα θύματα» ή μήπως αδύναμες κερδισμένες χαμηλών τόνων;	320
15.4	Παγκοσμιοποίηση ή επιβράδυνση	325
Βιβλιογραφικές αναφορές		329
	Ελληνικές	329
	Ξενόγλωσσες	330
Ευρετήριο		347